

LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

PAŽYMA

DĖL KVALIFIKACINIŲ REIKALAVIMŲ PRETENDENTAMS UŽIMTI PAREIGAS VŠĮ RESPUBLIKINĖJE VILNIAUS UNIVERSITETINĖJE LIGONINĖJE GALIMO PRIEŠTARAVIMO LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ ĮSTATYMO 7 STR. 1 D. 1 P.

2016-04-28 Nr. (16)SI-12)SP-41

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje gautas Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro patarėjo 2016 m. kovo 9 d. raštas Nr. (3.26-16)10–2250 „Dėl informacijos pateikimo“, kuriame prašome pradėti tyrimą lygių galimybių kontrolieriaus iniciatyva dėl galimo lygių teisių pažeidimų organizuojant VšĮ Respublikinėje Vilniaus universitetinėje ligoninėje (toliau – ir Ligoninė) konkursus bei nustatant pretendentams bendruosius ir specialiuosius reikalavimus užimti Ligoninės struktūrinių padalinių vadovų pareigas.

Lygių galimybių kontrolierė, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 18 straipsnio 3 dalimi, 2016 m. kovo 18 d. sprendimu Nr. (16)SI-12 (toliau – ir Sprendimas) pradėjo tyrimą savo iniciatyva dėl:

1. Ligoninės direktoriaus 2015 m. vasario 17 d. įsakymu Nr. VI-7 „Dėl konkurso dokumentų skyrių (padalinių) vadovų darbo vietai užimti pateikimo tvarkos ir reikalavimų bei konkurso nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų „VšĮ Respublikinės Vilniaus universitetinės ligoninės konkurso dokumentų skyrių (padalinių) vadovų darbo vietai užimti pateikimo tvarkos ir reikalavimų“ (toliau – ir Tvarka Nr. 1) 5 p., nustatančio, kad pretendentas skyriaus (padalinio) vadovo darbo vietai užimti privalo būti ne vyresnis kaip 65 metų, galimo prieštaravimo Lygių galimybių įstatymo 7 str. 1 d. 1p.;

2. Ligoninės direktoriaus 2015 m. gegužės 11 d. įsakymu Nr. V-174 patvirtintų „VšĮ Respublikinės Vilniaus universitetinės ligoninės skelbiamo konkurso Anestioziologijos, reanimatologijos ir kritinių būklių centro vadovo vietai užimti dokumentų pateikimo tvarkos ir

reikalavimų“ (toliau – ir Tvarka Nr. 2) 5 p., nustatančio reikalavimą pretendentai būti ne vyresnio kaip 65 metai bei 8 p., nustatančio specialųjį reikalavimą pretendentai turėti mokslų daktaro laipsnį, galimo prieštaravimo Lygių galimybių įstatymo 7 str. 1 d. 1p.;

3. Ligoninės direktoriaus 2015 m. spalio 23 d. įsakymu Nr. V2-16 patvirtintoje Teisės ir personalo skyriaus vedėjo pareigų instrukcijoje nustatyto ne mažesnio kaip 5 metų vadovaujančio darbo patirties reikalavimo pretendentai galimo prieštaravimo Lygių galimybių įstatymo 7 str. 1 d. 1p.;

4. Ligoninės direktoriaus 2014 m. sausio 3 d. įsakymu Nr. VI-1 patvirtintoje Radiologijos skyriaus vedėjos–gydytojos radiologės pareigų instrukcijoje nustatyto reikalavimo pretendentai, t.y. darbo sutarties sudarymo metu būti ne vyresniai kaip 65 metų amžiaus (reikalavimas palankus tik moteriškosios lyties pretendentėms) bei reikalavimo turėti ne mažesnę kaip 10 metų gydytojo radiologo darbo stažą, galimo prieštaravimo Lygių galimybių įstatymo 7 str. 1 d. 1p.

Lygių galimybių kontrolierė, vadovaudamasi Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 25 str. 1 ir 2 dalimis bei Lygių galimybių įstatymo 14 ir 15 straipsniais, 2016 m. kovo 24 d. raštu Nr. (16)SI-12)S-189 „Dėl kvalifikacinių reikalavimų pretendentams užimti pareigas VšĮ Respublikinėje Vilniaus universitetinėje ligoninėje“ kreipėsi į Ligoninės direktorių ir paprašė motyvuotai paaiškinti, kokiais teisės aktais vadovaujantis ir dėl kokių priežasčių yra nustatyti reikalavimai pretendentams, aptarti Sprendimo 1-4 punktuose. Ligoninės direktoriaus prašyta paaiškinti, kodėl pareigų instrukcijose skirtingų struktūrinių padalinių vadovams nustatyti skirtingi vadovaujančio darbo patirties reikalavimai, pavyzdžiui, Teisės ir personalo skyriaus vedėjui nustatytas 5 metų vadovaujančio darbo patirties reikalavimas (patvirtinta 2014 m. kovo 3 d. įsakymu Nr. V1-9), Radiologijos skyriaus vedėjui nenustatytas vadovaujančio darbo patirties reikalavimas (patvirtinta 2014 m. sausio 3 d. įsakymu nr. V1-1), Infrastruktūros tarnybos ūkio skyriaus vedėjui nustatytas ne mažesnis kaip 5 metų vadovaujančio darbo patirties reikalavimas (patvirtinta 2015 m. balandžio 7 d. įsakymu Nr. V2-5), Traumatologijos skyriaus vedėjui nenustatytas vadovaujančio darbo patirties reikalavimas (patvirtinta 2015 m. spalio 7 d. įsakymu Nr. V2-15), Vidaus medicinos audito tarnybos viršininkui nenustatytas vadovaujančio darbo patirties reikalavimas (patvirtinta 2014 m. kovo 18 d. įsakymu Nr. V1-11).

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t è:

Ligoninės direktorius 2016 m. balandžio 11 d. rašte Nr.2R-624(31) pateikė paaiškinimus ir informaciją dėl lygių galimybių kontrolierės A. Lobačevskytės 2016 m. kovo 18 d. Sprendimo 1–4 punktuose nurodytų Ligoninės direktoriaus įsakymais patvirtintų teisės aktų nuostatų galimo prieštaravimo Lygių galimybių įstatymui.

Dėl Sprendimo 1 p.

Ligoninės direktorius atkreipia dėmesį, kad nors Ligoninės direktoriaus 2015 m. vasario 17 d. įsakymu Nr. VI-7 „Dėl konkurso dokumentų skyrių (padalinių) vadovų darbo vietai užimti pateikimo tvarkos ir reikalavimų bei konkurso nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų „VšĮ Respublikinės Vilniaus universitetinės ligoninės konkurso dokumentų skyrių (padalinių) vadovų darbo vietai užimti pateikimo tvarkos ir reikalavimų“ būtinuosiuose reikalavimuose yra reikalavimas būti ne vyresniam kaip 65 metai amžiaus, kiekvienu atveju skelbiamuose konkursų konkretaūs skyriaus (padalinio) vadovo pareigoms užimti reikalavimuose tokios nuostatos esą nėra. Šią praktiką, Ligoninės direktoriaus teigimu, patvirtina Infrastruktūros tarnybos viršininko bei Infrastruktūros tarnybos Ūkio skyriaus vedėjo vietai užimti pateikimo tvarka ir reikalavimai, kurie patvirtinti tuo pačiu Ligoninės direktoriaus 2015 m. vasario 17 d. įsakymu Nr.VI-7 (minėti dokumentai pateikti). Ligoninės direktoriaus informuoja, kad, organizuojant konkursą konkretaūs skyriaus (padalinio) vadovo pareigoms užimti ir skelbiant reikalavimus pretendents, reikalavimas būti ne vyresniam kaip 65 metų amžiaus buvo panaikintas.

Dėl Sprendimo 2 p.

Ligoninės direktoriaus informuoja, kad Ligoninės direktoriaus 2015 m. gegužės 11 d. įsakymu Nr. V-174 patvirtintų „VšĮ Respublikinės Vilniaus universitetinės ligoninės skelbiamo konkurso Anestioziologijos, reanimatologijos ir kritinių būklių centro vadovo vietai užimti dokumentų pateikimo tvarkoje ir reikalavimuose“ nustatytas reikalavimas pretendentsui būti ne vyresniam kaip 65 metai, jei įstatymai nenumato kitaip, neribojo galimybės vyresniems nei 65 metų amžiaus asmenims dalyvauti konkurse, jei įstatymuose nebuvo įtvirtintas imperatyvus nurodymas. Pasak Ligoninės direktoriaus, organizuojant konkursą toks reikalavimas nebuvo taikomas, nes nei vieno pretendentso dokumentai nebuvo pripažinti netinkamais, atsižvelgiant į šį kriterijų.

Ligoninės direktorius pastebi, kad nustatytas reikalavimas pretendentsui turėti mokslo daktaro laipsnį taikomas visiems pretendentsams į Ligoninės struktūrinių padalinių – centrų vadovų pareigybę ir šis reikalavimas nepažeidžia Lygių galimybių įstatymo 7 str. 1 d. 1p. Ligoninės direktorius pažymi, kad Ligoninė yra Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto ir Lietuvos mokslų universiteto mokymo bazė, kurioje vyksta ikidiplominės ir podiplominės studijos: žinių semiasi rezidentai, kvalifikaciją kelia sveikatos priežiūros specialistai, ligoninėje siekiama sudaryti sąlygas

asmens sveikatos priežiūros specialistams dirbti diagnostinį, gydomąjį, konsultacinį, pedagoginį, mokslinį darbą.

Dėl Sprendimo 3 p.

Ligoninės direktoriaus paaiškina, kad Ligoninės direktoriaus 2015 m. spalio 23 d. įsakymu Nr. V2-16 patvirtintoje Teisės ir personalo skyriaus vedėjo pareigų instrukcijoje nustatytas ne mažesnio kaip 5 metų vadovaujančio darbo patirties reikalavimas pretendentui yra pagrįstas tuo, kad šio skyriaus darbas turi būti preciziškai tikslus, šis skyrius turi užtikrinti Ligoninės teisių ir teisėtų interesų gynimą, žmogiškųjų išteklių valdymą (Ligoninėje yra daugiau nei 1500 darbuotojų), todėl šio padalinio vadovas turi būti aukštos kvalifikacijos, gerai išmanyti teisės aktus, reglamentuojančius darbo teisinius santykius, sveikatos apsaugos sistemą, civilinius teisinius santykius, turėti specifinių žinių sveikatos (medicinos) teisės srityje. Todėl, Ligoninės direktoriaus nuomone, atsižvelgiant į Teisės ir personalo skyriaus vykdomų darbų sudėtingumą, atsakomybę, administruojamo personalo skaičių, 5 metų darbo patirties reikalavimas pretendentui yra logiškas ir pagrįstas.

Dėl Sprendimo 4 p.

Ligoninės direktoriaus paaiškina, kad Ligoninės direktoriaus 2014 m. sausio 3 d. įsakymu Nr. VI-1 patvirtintoje Radiologijos skyriaus vedėjos–gydytojos radiologės pareigų instrukcijoje nustatyto reikalavimo pretendentui, t.y. darbo sutarties sudarymo metu būti ne vyresniai kaip 65 metų amžiaus bei reikalavimo turėti ne mažesnę kaip 10 metų gydytojo radiologo darbo stažą nėra siejamas su konkretaus asmens lytimi, nes esą svarbu, kad konkurso dokumentuose nebūtų reikalavimų, kurie yra palankūs tik vienos lyties pretendentams. Ligoninės direktoriaus pasirašytame rašte teigiama, kad patvirtintuose reikalavimuose nebuvo nei vieno reikalavimo, kuris galėtų būti palankus tik moteriškosios lyties pretendentams. Ligoninės direktoriaus paaiškina, kad šią aplinkybę patvirtina pridedami Ligoninės direktoriaus 2014 m. spalio 10 d. įsakymu Nr. V1-35 patvirtinti „VšĮ Respublikinės Vilniaus universitetinės ligoninės konkurso dokumentų skyrių (padalinių) vadovų darbo vietai užimti pateikimo tvarka ir reikalavimai“, kurių, be kita ko, 5 p. nurodomas būtinas reikalavimas pretendentui būti ne vyresniam kaip 65 metai.

Ligoninės direktoriaus paaiškina, kad Radiologijos skyriaus vedėjos–gydytojos radiologės pareigų instrukcijoje nustatytas 10 metų gydytojo radiologo darbo stažas yra pagrįstas, nes šiame skyriuje atliekami bendrieji rentgenologiniai ir kompiuterinės tomografijos tyrimai, o tokių tyrimų kokybiškas atlikimas lemia pacientų gydymo procesų sklandžią eigą ir todėl svarbu, kad skyriaus vedėjas būtų aukštos kvalifikacijos specialistas, turintis didelę darbo patirtį.

Atsakydamas į klausimą dėl skirtingos vadovaujančio darbo patirties nustatymo skirtingų struktūrinių padalinių vadovams, Ligoninės direktorius paaiškina, kad vadovaujančio darbo patirtis

(vadybinio, administracinio ir pan.) darbo patirtis yra būtina administracinių padalinių vadovams, o klinikinių padalinių (Radiologijos, Traumatologijos) vadovai atsakingi už savalaikį ir kokybišką diagnostinio, gydomojo ir konsultacinio darbo organizavimą, gydomojo ir konsultacinio darbo organizavimą ir pan. ir todėl jiems taikomi aukštesni reikalavimai, susiję su pacientų gydymo specifika, o ne su vadovaujančio darbo patirtimi.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

1. Tyrimo metu buvo vertinama, ar lygių galimybių kontrolierės A. Lobačevskytės 2016 m. kovo 18 d. Sprendimo 1–4 punktuose nurodyti reikalavimai pretendams užimti Ligoninės struktūrinių padalinių vadovų pareigas, patvirtinti Ligoninės direktoriaus atitinkamais įsakymais, neprieštarauja Lygių galimybių įstatymo 7 str. 1 d. 1p.

2. Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos sveikatos priežiūros įstaigų įstatymas reglamentuoja bendrąsias priėmimo į Lietuvos nacionalinės sveikatos sistemos (toliau – LNSS) įstaigų, jų padalinių vadovų pareigas nuostatas. Sveikatos priežiūros įstaigų įstatymo 15 str. 2 d. nustatyta, kad valstybės ir savivaldybių biudžetinių ir viešųjų įstaigų padalinių ir filialų vadovai į darbą priimami viešo konkurso būdu. Universitetų ligoninių padalinių ir filialų vadovai į darbą priimami viešo konkurso būdu penkeriems metams. Viešą konkursą organizuoja ir jo nuostatus tvirtina atitinkamos įstaigos vadovas. Minėto įstatymo 15 str. 3 d. nustatyta, kad LNSS biudžetinių ir viešųjų įstaigų, jų padalinių ir filialų vadovais gali būti asmenys, kurie atitinka Sveikatos apsaugos ministerijos patvirtintus kvalifikacinius reikalavimus.

3. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2001 m. gegužės 25 d. įsakymu Nr. 299 patvirtinti „Kvalifikaciniai reikalavimai Lietuvos nacionalinės sveikatos sistemos biudžetinių ir viešųjų įstaigų, jų padalinių ir filialų vadovams“ (toliau – Kvalifikaciniai reikalavimai) įgyvendina Sveikatos priežiūros įstatymo 15 str. 3 d. nuostatą ir įtvirtina minimalius būtinus reikalavimus pretendams, siekiantiems užimti LNSS biudžetinės ir viešosios įstaigos padalinio vadovo pareigas. Vadovaujantis Kvalifikacinių reikalavimų 5 p., asmuo, siekiantis eiti įstaigos padalinio vadovo pareigas, turi atitikti Kvalifikacinių reikalavimų 4.1 ir 4.2 punktuose nustatytus bendruosius kvalifikacinius reikalavimus ir:

„5.1. turėti su padaliniu, kuriam siekiama vadovauti, funkcijomis susijusios srities aukštąjį universitetinį ar jam prilygintą išsilavinimą (magistro kvalifikacinį laipsnį) ir ne mažiau kaip 1 metų

darbo patirtį šioje srityje, jei pretenduojama į medicinos ar odontologijos padalinio vadovo pareigas;

5.2. turėti aukštąjį universitetinį ar jam prilygintą išsilavinimą ir ne mažiau kaip 1 metų darbo patirtį su padaliniu, kuriam siekiama vadovauti, funkcijomis susijusioje srityje, jei pretenduojama į ne medicinos (personalo, viešųjų pirkimų, teisės, ekonomikos, finansų ir kt.) padalinio, išskyrus 5.4 punkte nurodytus atvejus, vadovo pareigas;

5.3. turėti aukštąjį išsilavinimą (bakaluro arba profesinio bakaluro kvalifikacinį laipsnį), jei pretenduojama eiti savivaldybės visuomenės sveikatos biuro padalinio vadovo pareigas;

5.4. turėti vidurinį išsilavinimą ir įgytą kvalifikaciją ir ne mažiau kaip 1 metų darbo patirtį su padaliniu, kuriam siekiama vadovauti, funkcijomis susijusioje srityje, jei pretenduojama į aptarnavimo (pvz., ūkio, archyvo, transporto, dokumentų valdymo, maitinimo ir kt.) padalinio vadovo pareigas“.

Taigi darytina išvada, kad Kvalifikacinių reikalavimų 5.1 ir 5.2 punktai nustato minimalų, t.y. ne mažesnę kaip vienerių metų atitinkamos srities darbo patirties reikalavimą pretendentams, siekiantiems užimti medicinos ir ne medicinos srities struktūrinio padalinio vadovo pareigas.

Kvalifikacinių reikalavimų 7.5 p. nustato Europos Sąjungos oficialių kalbų mokėjimo reikalavimus, kurie priskirtini pretendentui papildomai kompetencijai, bet ne bendriesiems ar specialiesiems kvalifikaciniams reikalavimams.

Atkreiptinas dėmesys, kad nei Sveikatos priežiūros įstaigų įstatymas, nei Kvalifikaciniai reikalavimai nenustato amžiaus apribojimų pretendentams, siekiantiems užimti LNSS biudžetinių ir viešųjų įstaigų vadovų, jų padalinių ir filialų vadovų pareigas.

4. Svarbu pažymėti, kad Tarybos 2000 m. lapkričio 27 d. direktyva Nr. 2000/78/EB (toliau – Direktyva), nustatanti vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus, kurios tikslas nustatyti kovos su diskriminacija dėl religijos ar įsitikinimų, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos užimtumo ir profesinėje srityje bendrus pagrindus, siekiant valstybėse narėse įgyvendinti vienodo požiūrio principą, draudžia diskriminaciją amžiaus pagrindu įsidarbinimo, darbo sąlygų ir atrankos kriterijų nustatymo priimant į darbą srityje. Minėtos direktyvos 3 str. 1 d. (a) p. nustatyta, kad šios direktyvos nuostatas valstybės narės privalo taikyti valstybiniame bei privačiame sektoriuje įsidarbinant, savarankiškai įsidarbinant ar darbo sąlygoms, įskaitant atrankos kriterijus ir priėmimo į darbą sąlygas, visoms veiklos rūšims ir visais profesinės karjeros etapais, įskaitant paaukštinimą. Šios Direktyvos nuostatas valstybėms narėms privalu perkelti į savo nacionalinę teisę, o Lietuvoje minėtos Direktyvos nuostatos yra perkeltos į Lygių galimybių įstatymą.

5. Lygių galimybių įstatymo 7 str. 1 d. 1 p. nustato, kad, įgyvendindamas lygias galimybes, darbdavys, neatsižvelgdamas į lytį, rasę, tautybę, kalbą, kilmę, socialinę padėtį, tikėjimą, įsitikinimus ar pažiūras, amžių, lytinę orientaciją, negalią, etninę priklausomybę, religiją, privalo priimdamas į darbą, į valstybės tarnybą, pretendentams taikyti vienodus atrankos kriterijus ir sąlygas, o šios pareigos nevykdymas laikomas Lygių galimybių įstatymo pažeidimu, įtvirtintu šio įstatymo 10 str.

Taigi akivaizdu, kad Lygių galimybių įstatymo 7 str. 1 d. 1 p. nustato imperatyvinę darbdavio pareigą taikyti pretendentams į darbą vienodus atrankos kriterijus ir sąlygas, neatsižvelgiant į amžių bei kitus žmogaus tapatybės požymius ar savybes. Todėl amžiaus apribojimo nustatymas pretendentams (ne vyresnis nei 65 metai) užimti Ligoninės struktūrinių padalinių vadovų pareigas, sukuria ir gali sukurti vyresnio nei 65 metai amžiaus asmenims mažiau palankius atrankos kriterijus ir sąlygas.

Pagal tiesioginės diskriminacijos sąvoką, įtvirtintą Lygių galimybių 2 str. 7 d., tiesioginė diskriminacija yra apibrėžiama kaip elgesys su asmeniu, kai lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu jam taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui. Vadovaujantis Lygių galimybių įstatyme įtvirtinta tiesioginės diskriminacijos samprata, asmuo dėl tam tikros įgimtos ar įgytos savybės ne tik gali ar galėjo būti traktuojamas mažiau palankiai, bet ir galėtų būti patirti mažiau palankų elgesį ateityje. Taigi diskriminacija gali būti kildinama ir iš hipotetinių aplinkybių, kurių šiuo metu nėra, jos nevyksta, bet, įgyvendinus tam tikrą teisės aktą ar atliktus tam tikrą veiksmą, galėtų atsirasti.

Todėl nors dėl nustatyto 65 metų amžiaus apribojimo pretendentams į Ligoninės struktūrinių padalinių vadovų pareigas ir nebuvo gauta konkrečių diskriminaciją patyrusių asmenų skundų, tačiau pats amžiaus apribojimo nustatymas lokaliuose Ligoninės direktoriaus įsakymu tvirtinamuose teisės aktuose gali priversti hipotetinius asmenis, potencialius pretendentes, vyresnius nei 65 m. amžiaus, patirti mažiau palankų traktavimą dėl vyresnio nei 65 metai amžiaus, ateityje jiems siekiant užimti pareigas Ligoninėje.

Diskriminacijos sąvokos konstrukcija „negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui“ suponuoja, kad asmenys neprivalo įrodyti faktinės diskriminacijos. Tai, kad nagrinėjant diskriminacijos bylas, galima lyginti ne tik realias, bet ir hipotetines situacijas, patvirtina ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika. Vienoje iš bylų konstatuota, jog neatsižvelgiant į tai, kad į darbą nepretenduoja darbuotojas vyras, besilaukiančios moters, kurios dalykinės savybės bei kvalifikacija atitinka keliamus reikalavimus, nepriėmimas į darbą vertintinas,

kaip tiesioginė diskriminacija dėl lyties¹(Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis, Nr. 29, 2015 m. sausis-birželis).

6. Atkreiptinas dėmesys, kad Lygių galimybių įstatymo 2 str. 7 d. yra apibrėžiama tiesioginė diskriminacija, o 2 str. 7 d. 1 p. nustatyta išimtis, kuomet apribojimai dėl amžiaus gali būti pateisinami, t.y. kai jie yra nustatyti įstatyme ir kai tai pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.

Tačiau nei Sveikatos priežiūros įstaigų įstatymas, nei Kvalifikaciniai reikalavimai nenustato amžiaus apribojimų pretendentams, siekiantiems užimti LNSS biudžetinių ir viešųjų įstaigų vadovų, jų padalinių ir filialų vadovų pareigas. Lietuvos Respublikos darbo kodeksas taip pat nenustato apribojimų asmenims, sulaukusiems 65 metų mažiau, dirbti atitinkamą darbą bei užimti tam tikras pareigas. Tai pat svarbu pažymėti, kad Ligoninės direktorius savo rašte nepateikė motyvų, argumentų, teisiškai pagrindžiančių 65 metų amžiaus ribos nustatymą pretendentams, siekiantiems užimti ligoninės struktūrinių padalinių vadovų pareigas. Taigi įrodymų, patvirtinančių 65 metų amžiaus apribojimų pretendentams nustatymo teisėtumą ir pagrįstumą, nebuvo gauta.

Todėl Ligoninės direktoriaus 2015 m. vasario 17 d. įsakymu Nr. VI-7 „Dėl konkurso dokumentų skyrių (padalinių) vadovų darbo vietai užimti pateikimo tvarkos ir reikalavimų bei konkurso nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų „VšĮ Respublikinės Vilniaus universitetinės ligoninės konkurso dokumentų skyrių (padalinių) vadovų darbo vietai užimti pateikimo tvarkos ir reikalavimų“ 5 p., nustatantis, kad pretendentas skyriaus (padalinio) vadovo darbo vietai užimti privalo būti ne vyresnis kaip 65 metų, prieštarauja Lygių galimybių įstatymo 7 str. 1 d. 1p., nes formaliai įtvirtina mažiau palankius priėmimo į darbą kriterijus ir sąlygas asmenims, vyresniems nei 65 metai amžiaus.

7. Ligoninės direktoriaus 2015 m. gegužės 11 d. įsakymu Nr. V-174 patvirtintų „VšĮ Respublikinės Vilniaus universitetinės ligoninės skelbiamo konkurso Anestioziologijos, reanimatologijos ir kritinių būklių centro vadovo vietai užimti dokumentų pateikimo tvarkos ir reikalavimų“ 5 p. nustatytas bendrasis kvalifikacinis reikalavimas pretendentui būti ne vyresniam kaip 65 metai, jei įstatymai nenumato kitaip, tiesiogiai apriboja vyresnių nei 65 metai amžiaus pretendentų galimybes pretenduoti užimti minėtas pareigas. Minėto Ligoninės direktoriaus 2015 m. gegužės 11 d. įsakymu patvirtinto bendrojo kvalifikacinio reikalavimo išlyga „jei įstatymai nenumato“ nenurodo jokio įstatymo galią turinčio teisės akto, pateisinančio 65 metų amžiaus

---

¹ 126 ESTT 1990 m. lapkričio 8 d. sprendimas byloje Elisabeth Johanna Pacifica Dekker prieš Stichting Vormingscentrum voor Jong Volwassenen (VJV-Centrum) Plus, C-77/88, 17 p.

apribojimo nustatymą pretendentai į Anestioziologijos, reanimatologijos ir kritinių būklių centro vadovo pareigas. Nors, pasak Ligoninės direktoriaus, organizuojant konkursą 65 metų amžiaus apribojimas ir nebuvo taikomas, (nei vieno pretendento dokumentai nebuvo pripažinti netinkamais), tačiau formalus šio amžiaus apribojimo įtvirtinimas jau sukuria nevienodus atrankos kriterijus ir sąlygas atsižvelgiant į amžių bei formaliai įtvirtina mažiau palankias (tiksliau visiškai nepalankias) priėmimo į darbą sąlygas tiems asmenims, kurie yra vyresni nei 65 metai ir ateityje norėtų pretenduoti užimti Anestioziologijos, reanimatologijos ir kritinių būklių centro vadovo pareigas.

Todėl Ligoninės direktoriaus 2015 m. gegužės 11 d. įsakymu Nr. V-174 patvirtintų „VšĮ Respublikinės Vilniaus universitetinės ligoninės skelbiamo konkurso Anestioziologijos, reanimatologijos ir kritinių būklių centro vadovo vietai užimti dokumentų pateikimo tvarkos ir reikalavimų“ 5 p. nustatytas bendrasis kvalifikacinis reikalavimas pretendentai būti ne vyresniam kaip 65 metai prieštarauja Lygių galimybių įstatymo 7 str. 1 d. 1p., nes formaliai įtvirtina mažiau palankius priėmimo į darbą kriterijus ir sąlygas asmenims, vyresniems nei 65 metai amžiaus. Taip pat galima daryti išvadą, kad šis amžiaus reikalavimas praktikoje realizuoja Tvarkos Nr. 1 5 p. įtvirtintą reikalavimą dėl pretendentų į Ligoninės struktūrinių padalinių vadovus amžiaus.

Atkreiptinas dėmesys, kad Tvarkos Nr. 2 8 p. nustatytas specialusis reikalavimas turėti mokslų daktaro laipsnį pretendentai į Anestioziologijos, reanimatologijos ir kritinių būklių centro vadovo pareigas gali būti pagrįstas, motyvuotas ir proporcingas siekiamiems tikslams. Tačiau toks reikalavimas turėtų būti unifikuotas ir taikomas kitoms analogiškomis pareigybėms, nes kitų struktūrinių klinikinių padalinių vadovų pareigų instrukcijose toks reikalavimas nenustatytas.

8. Ligoninės direktoriaus 2015 m. spalio 23 d. įsakymu Nr. V2-16 patvirtintoje Teisės ir personalo skyriaus vedėjo pareigų instrukcijoje nustatytas ne mažesnis kaip 5 metų vadovaujančio darbo patirties reikalavimas pretendentai yra pagrįstas, atsižvelgiant į dirbančių darbuotojų skaičių Ligoninėje, Teisės skyriui keliamų užduočių ir rengiamų administracinių–teisinių dokumentų svarbą.

9. Ligoninės direktoriaus 2014 m. sausio 3 d. įsakymu Nr. VI-1 patvirtintoje Radiologijos skyriaus vedėjos–gydytojos radiologės pareigų instrukcijoje nustatytas bendrasis reikalavimas pretendentei būti ne vyresniai kaip 65 metai darbo sutarties sudarymo metu formaliai įtvirtina mažiau palankius priėmimo į darbą kriterijus ir sąlygas asmenims, vyresniems nei 65 metai amžiaus bei praktikoje realizuoja Tvarkos Nr. 1 5 p. reikalavimą dėl pretendentų į Ligoninės struktūrinių padalinių vadovus amžiaus. Ligoninės direktorius 2016 m. balandžio 11 d. rašte nepateikė motyvuoto paaiškinimo dėl šio amžiaus reikalavimo teisėtumo bei pagrįstumo. Minėtas amžiaus reikalavimas, nustatytas Radiologijos skyriaus vedėjos–gydytojos radiologės pareigų instrukcijoje,

prieštarauja Lygių galimybių įstatymo 7 str. 1 d. 1 p., nes riboja galimybes ateityje vyresnio amžiaus pretendentams užimti aptariamas pareigas.

10. Taip pat svarbu pažymėti, kad Radiologijos skyriaus vedėjos–gydytojos radiologės pareigų instrukcijoje pareigybės pavadinimas bei instrukcijoje vartojami sakiniai yra nurodyti moteriškąją gimine. Tai suponuoja nuomonę ir išvadą, kad pareigybės instrukcijoje nurodyti formalūs reikalavimai bei pati pareigybė yra pritaikyta moteriškos lyties pretendentei ir kad į šias pareigas ateityje gali pretenduoti tik moteriškos lyties atstovės. Svarbu pažymėti, kad pagal Valstybinės lietuvių kalbos komisijos 1999 m. lapkričio 4 d. nutarimą Nr. 5 (74) "Dėl pareigų, profesijų, mokslo laipsnių ir panašių pavadinimų", pareigų, profesijų pavadinimai apibendrintai reiškiami vyriškosios giminės daiktavardžiais.²

Atsižvelgiant į tai, kad asmenų, priimamų į darbą pagal darbo sutartis, pareigybės instrukcijų (aprašymų) rengimas nėra reglamentuotas, galima vadovautis teisės akto analogijos principu, t.y. teisės aktais, reglamentuojančiais panašius santykius. Pagal Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 4 str. 7 d., jeigu nėra įstatymo, reglamentuojančio ginčo santykį, teismas taiko įstatymą, reglamentuojantį panašius santykius, o jei ir tokio įstatymo nėra, – vadovaujasi bendraisiais įstatymų pradmenimis ir jų prasme, taip pat teisingumo ir protingumo kriterijais.

Nustatant reikalavimus pretendentams užimti Ligoninės struktūrinių padalinių vadovų pareigas, o tai pat rengiant šių darbuotojų pareigybių aprašymus, siūlytina atsižvelgti į Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 685 patvirtintos „Valstybės tarnautojų aprašymo ir pareigybių vertinimo metodikos“ (toliau – Metodika) principines kvalifikacinių reikalavimų bei pareigybių vertinimo kriterijų nuostatas, kuriomis vadovaujantis yra rengiamas pareigybės aprašymas ir formuluojami kvalifikaciniai reikalavimai. Metodikos 11 p. nustatyta, kad, atsižvelgiant į pareigybės paskirtį, bendrąsias ir/ar specialiąsias veiklos sritis ir funkcijas, nustatomi specialūs reikalavimai, kuriuos turi atitikti šias pareigas einantys valstybės tarnautojai. Pažymėtina, kad asmenys, pretenduojantys užimti tam tikras pareigas, turi atitikti pareigybės instrukcijose (aprašymuose) keliamus reikalavimus, bet negali būti taikoma atvirkštinė praktika, kai pareigybės instrukcija (aprašymas) kuriamas konkursą laimėjusiam pretendentui ir taip pareigybės instrukcijoje formuluojami reikalavimai dėl amžiaus, lyties, kurie įtvirtina apribojimus būsimiems pretendentams užimti šias pareigas. Taigi pareigų instrukcijoje pareigų pavadinimas turi būti nurodomas vyriškos giminės daiktavardžiu, nes vyriškosios giminės vartojimas apibendrintai

---

² Internetinė prieiga: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/oldsearch.preps2?Condition1=89591&Condition2=>

reiškiant pareigybės pavadinimą yra laikomas neutraliu, suteikiančiu lygias galimybes pretenduoti į šias pareigas tiek moterims, tiek vyrams.

Todėl Radiologijos skyriaus vedėjos–gydytojos radiologės pareigų instrukcijoje nurodytas pareigybės pavadinimas moteriškosios giminės daiktavardžiu yra prieštaraujantis Lygių galimybių įstatymo 7 str. 1 d. 1 p., nes formaliai įtvirtina pirmenybės teikimą įsidarbinant moterims, t.y. nustato palankesnes įsidarbinimo sąlygas moterims nei vyrams.

Atkreiptinas dėmesys, kad iš tyrimo metu surinktos informacijos paaiškėjo, kad moteriškosios giminės daiktavardžiu pareigybės pavadinimas taip pat nurodytas Infekcijų kontrolės tarnybos vedėjos pareigų instrukcijoje, patvirtintoje Ligoninės direktoriaus 2015 m. balandžio 7 d. įsakymu Nr. V2-5, Slaugos proceso valdymo tarnybos vyriausiosios slaugos administratorės pareigų instrukcijoje, patvirtintoje Ligoninės direktoriaus 2015 m. rugsėjo 9 d. įsakymu Nr. V2-13, Organizacinio skyriaus vedėjos pareigų instrukcijoje, patvirtintoje Ligoninės direktoriaus 2015 m. rugsėjo 9 d. įsakymu Nr. V2-13, Buhalterinės apskaitos skyriaus vyriausiosios finansininkės pareigų instrukcijoje, patvirtintoje Ligoninės direktoriaus 2014 m. liepos 2 d. įsakymu Nr. V1-21, Medicinos statistikos skyriaus vedėjos pareigų instrukcijoje, patvirtintoje Ligoninės direktoriaus 2014 m. kovo 3 d. įsakymu Nr. V1-9, Teisės ir personalo skyriaus vedėjos pareigų instrukcijoje, patvirtintoje Ligoninės direktoriaus 2014 m. kovo 3 d. įsakymu Nr. V1-9, Viešųjų pirkimų skyriaus vedėjos pareigų instrukcijoje, patvirtintoje Ligoninės direktoriaus 2014 m. kovo 3 d. įsakymu Nr. V1-9, Infekcijų kontrolės tarnybos vedėjos-gydytojos epidemiologės pareigų instrukcijoje, patvirtintoje Ligoninės direktoriaus 2014 m. rugpjūčio 29 d. įsakymu Nr. V1-32, Programų ir projektų skyriaus vedėjos pareigų instrukcijoje, patvirtintoje Ligoninės direktoriaus 2014 m. kovo 3 d. įsakymu Nr. V1-9. Kaip buvo konstatuota anksčiau, moteriškos giminės vartojimas pareigybės pavadinime, kuris yra nurodomas pareigų instrukcijoje, suponuoja išvadą, kad pareigybės instrukcijoje nurodytas pareigas gali užimti tik moterys ir tuo pačiu formaliai įtvirtina prioritetines sąlygas šias pareigas užimti tik moterims.

11. Ligoninės direktoriaus 2014 m. sausio 3 d. įsakymu Nr. VI-1 patvirtintoje Radiologijos skyriaus vedėjos–gydytojos radiologės pareigų instrukcijoje, be kita ko, nustatytas formalus reikalavimas pretendentui turėti ne mažesnę kaip 10 metų gydytojo radiologo darbo stažą. Iš Ligoninės direktoriaus 2016 m. balandžio 11 d. paaiškinime pateiktų paaiškinimų bei šio padalinio vadovo pareigybės instrukcijoje nustatytų pareigų sunku suprasti ir motyvuotai pagrįsti 10 metų gydytojo radiologo (profesinės patirties) darbo patirties būtinumo nustatymą, juolab, kad pareigų instrukcijoje nustatytos pareigos siejasi su administravimu, kokybišku ir savalaikiu užduočių įvykdymu, bet ne su specialiuju įgūdžių radiologijos srityje panaudojimu. Keičiantis ir tobulėjant šiuolaikinėms technologijoms, ypač kompiuterinės tomografijos ir rentgenologijos srityje, sunku

paaikinti, kodėl jaunesni, naujausias žinias įgiję medikai, bet turintys mažesnę profesinio darbo patirtį radiologijos srityje (pavyzdžiui 5 metų) negalėtų užimti šių pareigų ir tinkamai vykdyti pavestų funkcijų. Pažymėtina, iš tyrimo metų gautų dokumentų ir informacijos paaikėjo, kad profesinės 10 metų patirties radiologijos srityje reikalavimas yra nustatytas išimtinai tik Radiologijos skyriaus vedėjo pareigų instrukcijoje, toks reikalavimas nėra nustatytas nei Anestioziologijos, reanimatologijos ir kritinių būklių centro vadovo, nei Infekcijų kontrolės tarnybos vedėjos, nei Traumatologijos skyriaus vedėjo, nei Infekcijų kontrolės tarnybos vedėjos-gydytojos epidemiologės pareigų instrukcijose.

Darbo patirtis Lygių galimybių įstatyme nėra įtvirtintas kaip atskiras draudžiamas diskriminavimo pagrindas, tačiau darbo patirties reikalavimas tam tikrais atvejais gali būti traktuojamas kaip netiesioginė diskriminacija dėl amžiaus, nes jauno amžiaus žmonės paprastai neturi darbinės patirties ir šis reikalavimas gali būti mažiau palankus jauniems žmonėms. Netiesioginė diskriminacija Lygių galimybių įstatymo 2 str. 4 d. apibrėžiama kaip veikimas ar neveikimas, teisės norma ar vertinimo kriterijus, akivaizdžiai neutrali sąlyga ar praktika, kurie formaliai yra vienodi, bet juos įgyvendinant ar pritaikant atsiranda ar gali atsirasti faktinis naudojimosi teisėmis apribojimas arba privilegijų, pirmenybės ar pranašumo teikimas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, nebent šį veikimą ar neveikimą, teisės normą ar vertinimo kriterijų, sąlygą ar praktiką pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis. Todėl darbo patirties reikalavimas turi būti motyvuotas ir pagrįstas bei tiesiogiai sietis su pareigybės aprašyme nustatytais funkcijomis, t.y. turi būti objektyviai pateisinama, kad be tam tikros darbinės patirties atitinkamoje srityje pretendentas nesugebėtų vykdyti jam pavestų funkcijų.

Vadovaujantis teisės akto analogijos principu, galima atkreipti dėmesį į Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 9 str. 5 d., kuri nustato, kad į valstybės tarnautojo pareigas priimami asmenys turi atitikti specialiuosius reikalavimus, nustatytus pareigybės aprašyme, o pareigybės aprašyme negali būti nustatyti tokie specialieji reikalavimai, kurie nebūtini pareigybės aprašyme nustatytais funkcijoms atlikti. Taigi siūlytina vadovautis bendra ir pagrindine taisykle, kad pretendentui keliami bendrieji ir specialieji kvalifikaciniai reikalavimai turi tiesiogiai sietis su pareigybės paskirtimi, veiklos sritimi ir priskirtomis funkcijomis.

Taigi šiuo aptariamu atveju ne mažesnio kaip 10 metų gydytojo radiologo darbo stažo reikalavimas Radiologijos skyriaus vedėjo pareigoms yra vertintinas kaip neutralus reikalavimas amžiaus požiūriu, tačiau, įgyvendinant šį reikalavimą praktikoje, šis reikalavimas galėtų būti

mažiau palankus jaunesnio amžiaus medikams, neturintiems 10 metų darbo patirties radiologijos srityje.

12. Atliekamo tyrimo paaiškėjo, kad Ligoninės direktoriaus 2014 m. spalio 10 d. įsakymu Nr. V1-35 patvirtinti „VšĮ Respublikinės Vilniaus universitetinės ligoninės konkurso dokumentų skyrių (padalinių) vadovų darbo vietai užimti pateikimo tvarka ir reikalavimai“, kurių, be kita ko, 5 p. nurodomas būtinas reikalavimas pretendentai būti ne vyresniam kaip 65 metai. Šis amžiaus apribojimas taip pat laikytinas mažiau palankus vyresnio nei 65 metai amžiaus pretendentams, nes formaliai įtvirtina draudimą pretenduoti jiems užimti Ligoninės padalinių vadovų pareigas.

Susipažinus su Ligoninės veiklą reglamentuojančiais dokumentais, galima daryti išvadą, kad Tvarkos Nr. 1 5p. nustatytas amžiaus apribojimas, Radiologijos skyriaus vedėjos–gydytojos radiologės pareigų instrukcijoje ir Ligoninės skelbiamo konkurso Anestioziologijos, reanimatologijos ir kritinių būklių centro vadovo vietai užimti dokumentų pateikimo tvarkoje ir reikalavimuose nustatyti 65 metų amžiaus apribojimai pretendentams, o taip pat Ligoninės direktoriaus 2014 m. spalio 10 d. įsakymu Nr. V1-35 patvirtintų „VšĮ Respublikinės Vilniaus universitetinės ligoninės konkurso dokumentų skyrių (padalinių) vadovų darbo vietai užimti pateikimo tvarkos ir reikalavimų“ 5 p. nustatytas amžiaus apribojimas nėra įtvirtinti įstatymuose, o tik įstatymo galios neturinčiuose lokaliuose teisės aktuose, ir todėl negali būti pateisinami kaip tiesioginės diskriminacijos išimtys dėl amžiaus (Lygių galimybių įstatymas 2 str. 7 d. 1p.)

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, bei vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 14 straipsniu, 15 straipsniu bei Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 24 str. 1 d. 2 p.,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

kreiptis į VšĮ Respublikinės Vilniaus universitetinės ligoninės direktorių ir siūlyti pakeisti šiuos teisės aktus taip, kad būtų sudarytos lygios galimybės visiems asmenis nepaisant amžiaus bei lyties užimti Ligoninės struktūrinių padalinių vadovų pareigas:

1. Ligoninės direktoriaus 2015 m. vasario 17 d. įsakymu Nr. VI-7 „Dėl konkurso dokumentų skyrių (padalinių) vadovų darbo vietai užimti pateikimo tvarkos ir reikalavimų bei konkurso nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų „VšĮ Respublikinės Vilniaus universitetinės ligoninės konkurso dokumentų skyrių (padalinių) vadovų darbo vietai užimti pateikimo tvarkos ir reikalavimų“ 5 p.,

nustatantį, kad pretendentas skyriaus (padalinio) vadovo darbo vietai užimti privalo būti ne vyresnis kaip 65 metų;

2. Ligoninės direktoriaus 2015 m. gegužės 11 d. įsakymu Nr. V-174 patvirtintų „VšĮ Respublikinės Vilniaus universitetinės ligoninės skelbiamo konkurso Anestioziologijos, reanimatologijos ir kritinių būklių centro vadovo vietai užimti dokumentų pateikimo tvarkos ir reikalavimų“ 5 p., nustatantį reikalavimą pretendentui būti ne vyresniam kaip 65 metai, jei įstatymai nenumato kitaip;

3. Ligoninės direktoriaus 2014 m. sausio 3 d. įsakymu Nr. VI-1 patvirtintoje Radiologijos skyriaus vedėjos–gydytojos radiologės pareigų instrukcijoje nustatytus reikalavimus pretendentui, t.y. darbo sutarties sudarymo metu būti ne vyresniai kaip 65 metų amžiaus bei reikalavimą turėti ne mažesnę kaip 10 metų gydytojo radiologo darbo stažą;

4. Ligoninės direktoriaus 2014 m. spalio 10 d. įsakymu Nr. VI-35 patvirtintų „VšĮ Respublikinės Vilniaus universitetinės ligoninės konkurso dokumentų skyrių (padalinių) vadovų darbo vietai užimti pateikimo tvarkos ir reikalavimų“ 5 p., nustatantį būtiną reikalavimą pretendentui būti ne vyresniam kaip 65 metai.

5. Ligoninės direktoriaus 2014 m. sausio 3 d. įsakymu Nr. VI-1 patvirtintoje Radiologijos skyriaus vedėjos–gydytojos radiologės pareigų instrukcijoje bei kitose šios Pažymos konstatuojamosios dalies 11 p. nurodytose pareigų instrukcijose nurodytus pareigų pavadinimus taip, kad jie neteiktų pirmenybės įsidarbinti tik moterims (pareigybės pavadinimas apibendrintai reiškiamas vyriškosios giminės daiktavardžiu).

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Lobačevskytė